

Jean Jules
Jusserand

Jeannick Vangansbeke

Jean Adrien Antoine Jules Jusserand (1855 – 1932) was als Frans diplomaat heel lang ambassadeur in de VSA, van 1903 tot 1925. Afkomstig uit Lyon, waar hij ook geschiedenis studeerde, concludeerde de jonge student in 1871, het jaar ook waarin zijn vader stierf, dat de Franse nederlaag gevolg was van totaal gebrek aan kennis van het buitenland bij de Fransen. Hij startte zijn carrière in 1878 om in 1882, dankzij toen al een literaire reputatie, rechterhand te worden van Paul Cambon die Tunisië tot protectoraat maakte., wat Italië in Duitse handen dreef in hetzelfde 1882.

Pas in 1893 ontvingen de VSA vaste ambassadeurs en stuurden ipv gezanten die ad hoc kwesties regelden ook zelf ambassadeurs uit, die wel in tegenstelling tot hun Europese collega's bij elke verkiezing van een nieuwe administratie werden vervangen. Jusserand moest in zijn ambassade in H street nog instaan voor aanleg van elektriciteit. Zijn voorganger Jules Cambon had de bouw van een echte ambassade begonnen en hiervoor het terrein aangekocht.

Zijn jongste broer werkte voor Suez en De Lesseps aan het kanaal in Egypte, waar hij naartoe reisde omdat Jean-Jules af en toe broederlijke zorg voor *le cadet de la famille* moest dragen. Daar zou hij Teddy Roosevelt, op weg naar Keniaanse jachtvelden ontmoeten. Geen wonder dat de broers goed opschoten met Teddy Roosevelt. Zonder partij te kiezen, zoals Teddy zelf die een hem dienstige eigen partij oprichtte. Jean Jules Jusserand was na een stop in Denemarken naar Washington gestuurd. Zijn diplomatieke activiteit belette hem niet Engelse middeleeuwse literatuur te bestuderen (o.a. *William Langland*), wat hem de allereerste Pulitzer prijs ooit opleverde.

Die goede band met Teddy rendeerde al in 1906 met de conferentie van Algeçiras. Auteur Villermet heeft niet enkel archivalia van Jusserand, maar ook van president Roosevelt nageplozen. Daaruit bleek dat Jusserand de Franse vertegenwoordiger op de conferentie die over Marokko moest beslissen, de gewezen gouverneur van Algerije Revoil, onbekwaam vond en via de Duits-Deense diplomaat

¹*Empire Jack*, was een die hard Tory verkozen in een arbeiderswijk. Hij was het levende bewijs dat volksimperialisme politiek kon renderen.

Bernstorff die hij in Kopenhagen had leren kennen, een parallel circuit opzette die de Amerikaan in staat stelde te bemiddelen. Tegelijk onderhandelde Teddy tussen Russen en Japanners, en de rol van Sergej Witte in dat alles wordt eigenlijk enkel mysterieuzer door de bronnen die Villermet aantrof in de Library of Congress Manuscripts Division. De Rus zocht wanhopig geld, wat al zijn inspanningen in het dreigende Frans-Duitse oorlogsgevaar verklaart.

In 1914 waarschuwt Jusserand om geen al te agressieve propaganda op Amerika los te laten, waarover hij met Delcassé in de clinch gaat. In 1916 benoemt laatstgenoemde Berthelot om dat alsnog te doen. Reden voor zijn voorzichtigheid zijn Bryan, de pacifistische presbyteriaanse minister van BZ, en de Californische en Nebraska Congresleden, waaronder een zekere Hitchcock, die elke leugen in de propaganda genadeloos afstraffen voor eigen gewin. Net als in WO II verkopen de Amerikanen overigens vooral aan de behoeftige Russen.

Anno 1917 werd Tardieu hoge vertegenwoordiger van de republiek in de VSA waar hij de aankoopdienst van het Franse leger leidde, en nauwe banden met Wilsons adviseur kolonel House aanknoopte. In Versailles werd hij de brugfiguur tussen Clemenceau en Wilson en schreef na de oorlog een vurig pleidooi voor het compromis dat het verdrag van Versailles uiteindelijk was. Liep jij Jusserand voor de voeten? Die concentreerde zich liever op politieke dossiers, met succes. Zo werden Elzassers in de VSA niet als Duitsers behandeld na de oorlogsverklaring en trots somde hij op hoe kranten erover schreven en Congresleden een staande ovatie gaven voor punt 8 van Wilsons 14 punten, de teruggave van Elzas-Lotharingen.

De beslissing om in Vlaanderen in het offensief te gaan is vaak op het conto van de Admiralty geschreven. Die Admiralty had echter weinig invloed op de formulering van oorlogsdoelen.

De beslissing om in Vlaanderen in het offensief te gaan is vaak op het conto van de Admiralty geschreven. Die Admiralty had echter weinig invloed op de formulering van oorlogsdoelen. Zij kon immers geen beslissende overwinning behalen, maar zodra de wapens zwegen nam de invloed van de Navy weer toe. Dit klopt ten minste deels: het was wel de Navy die Afrika en Azië in 1914 in de oorlog meesleurde, en First Lord of the Admiralty Jellicoe die Lloyd George in 1917 overtuigde van Haigs continentale strategie die leidde tot een half miljoen doden bij Leper. Haig zelf stond onder invloed van MP Norton Griffiths, Empire Jack (1).

Algemener kan men zeggen dat oorlogsdoelen pas belangrijk werden na de wapenstilstand. Toch waren er in het gedoemde jaar 1917 ernstige vredespogingen. Via stroman Coppée, van koning Albert, maar voor de Belgische premier Broqueville betekende zijn betrokkenheid een opmerkelijke bocht die zijn val inluidde; Zijn comeback viel ook samen met die van Doumer.

Jusserands finest moment? Op Madison Square Garden viel de menigte verbluft stil toen hij op 14 juli '18 in een rede zei: 'We verwachten een groots offensief van onze bondgenoten en wat we krijgen is een kleine, erg defensieve inspanning'. Vervolgens maakte hij duidelijk dat hij George Washington anno 1778 citeerde, nadat Frankrijk in de oorlog tegen de Engelsen was gestapt. Overdonderend applaus was het resultaat. Literair begaafd, enorm belezen, behoorde Jusserand eigenlijk tot de oude garde diplomaten, die aan de jongere generatie zoals Tardieu het economische terrein overlieten. Maar de impact van Jusserand is ontegenzeggelijk groot geweest, o.a. in de coulissen van Versailles, waar hij zich politiek toonde. Villermet, prof aan EHESS, trok een monument op.

De vlootconferentie van Washington in 1922 was zijn zwanenzang. De Japanse toegevingen werden door Charles Evans Hughes, de BZ minister van president Harding, als voldoende beschouwd, schreef Jusserand naar Parijs. Hij had samen met Briand stevig gelobbyd voor de Amerikaanse ideeën over ontwapening, die in feite wapenbeheersing waren, van echte ontwapening was nauwelijks sprake. Dat zou al snel blijken. Jusserand stierf in 1932 en moest de ondergang van de wereld zoals hij die mee vorm had gegeven niet meer meemaken.

Bernard Villermet, *Jean-Jules Jusserand, ambassadeur français à la Maison Blanche, entre Démocrates et Républicains*, Paris: L'Harmattan, 2025, 347 p.

Bernard Villermet
.....

Jean-Jules Jusserand

Un ambassadeur français
à la Maison-Blanche
Entre républicains et démocrates

BIOGRAPHIES
Série XIXe - XXe siècle

L'Harmattan